

6. Якубовська-Кравчик К. Літературний образ дитинства в часи кризи ХХ–ХХІ ст. Видання 1, Варшава 2021.

Богдана Драгуняк,

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»

Науковий керівник:

спец. вищої категорії, викладач-методист Ірина Лагола

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ХАРАКТЕРУ ЧАРЛІ БАКЕТА ЗА ТВОРОМ

Р. ДАЛА «ЧАРЛІ І ШОКОЛАДНА ФАБРИКА»

Постановка проблеми. Сучасний світ переповнений багатьма подіями та протиріччями суспільно – політичного, економічного, морально-духовного змісту. З огляду на це гостро стоїть питання духовного розвитку особистості в складних життєвих ситуаціях. Саме в такому випадку художні твори стають могутнім джерелом розвитку духовного світу людини. Залучення молоді до читання сприяє усвідомленню внутрішнього світу героя-персонажа як носія людських якостей. Літературний герой стає психологічним зразком схвалення або осудження з боку читача. Тому аналіз образів-персонажів насамперед полягає в тому, щоб «розібратися в натурі героя, розкриваючи різноманіття виявів людського характеру» [6].

Аналіз останніх досліджень. Робота з образами-персонажами займає одне з ключових місць у літературознавстві. Закономірно, що науковці-методисти не раз звертали увагу на це питання, намагаючись встановити закономірності вказаної діяльності (Т.Бугайко, Б.Буяльський, В.Голубков, В.Гриневич, О. Забарний, А.Лісовський, Л. Мірошниченко, В.Неділько, Є.Пасічник, С. Пультер, З. Рез, А. Ситченко, Н.Соловійова, Б.Степанишин та ін.). Зокрема, В.Неділько зазначає: «Суть пообразного аналізу полягає в послідовному розгляді особливостей і значення кожного елемента ідейно-художнього змісту твору – теми, образу автора, сюжету і композиції, системи образів персонажів, мови та образотворчих засобів, ідеї твору» [1].

Науковці Б.Буяльський, Б.Степанишин основну увагу віддають образам-персонажам, хоча не відкидають й інші образні складові тексту. «Пообразний, або «традиційний» аналіз спрямовує до роботи з осмислення образів-персонажів, але не заперечує розгляд інших компонентів: пейзажів, інтер'єрів, ліричних відступів. Цей шлях можна схарактеризувати коротко: через образи – до ідеї» [1]. Літературознавець Б.Степанишин вказує, що «аналіз за образами передбачає насамперед характеристику персонажів, але не слід обмежуватися лише ними. Адже часто в художніх творах зустрічаємо й образи вищого естетичного гатунку» [1].

Узагальнюючи думки науковців-методистів, доходимо висновку про те, що «...треба ставити й розв'язувати такі питання, які б допомагали розкривати основні риси характеру героя та показати художні якості аналізованого образу» [2]. Розглянемо це на прикладі образу Чарлі Бакета з повісті-казки Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика».

Мета та завдання статті. Проаналізувати індивідуальність характеру Чарлі Бакета у творі Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика» та розкрити, як саме формується особистість хлопчика. Розглянути основні риси головного героя, які протиставляються негативним якостям інших персонажів і підкреслюють значення моральних цінностей, які роблять Чарлі гідним нагороди.

Виклад основного матеріалу. Твір Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика» — це казкова історія, яка стала класичним зразком дитячої літератури. Сюжет, сповнений пригод і чарів, захоплює читачів будь-якого віку, але за яскравими фантастичними елементами приховуються важливі моральні уроки. Сама ж казка писалась у нелегкий період життя письменника: тяжко захворів його син Тео (якому і присвячений твір), а перед цим померла донька Олівія.

Саме в таких складних життєвих умовах створилась історія про хлопчика Чарлі Бакета, який, попри бідність і складні життєві обставини, отримує шанс відвідати незвичайну шоколадну фабрику містера Вонки. Аналізуючи образ

головного героя, можемо прослідкувати, які чинники вплинули на формування його особистості.

Вже на початку твору автор змальовує складне матеріальне становища родини Бакетів: *«Уся їхня родина – шестеро дорослих і малий Чарлі Бакет – мешкає в дерев'яній хатинці на краю великого міста. Хатинка аж ніяк не була розрахована на стількох людей, і жилося їм там страшено незручно... Вони й не мріяли купити кращу хату, чи хоч би ще одне ліжко, бо були дуже вбогі... Грошей не вистачало навіть на харчі. На сніданок вони їли хліб з маргарином, на обід – варену картоплю з капустою, а на вечерю – капустак»* [3]. Саме в таких умовах виховувався малий хлопчик.

Складні умови життя родини формують Чарлі як скромну, стриману людину, яка, звісно, мріє про щось краще, але не вимагає цього від життя. Звідси й така незрозуміла для багатьох радість хлопчика від шоколаду. Але для Чарлі Бакета ця дрібниця є найдорожчим скарбом. Це його подарунок на день народження. І він цьому щиро радіє: *«А понад усе він хотів... ШОКОЛАДУ... Чарлі Бакет міг відчутти смак шоколаду єдиний раз на рік, на свій день народження... щоразу він акуратно ховав цю плиточку в спеціальну дерев'яну коробочку і зберігав її, ніби вона була зі щирого золота. Кілька наступних днів не смів до неї навіть торкатися – тільки дивився. Коли ж урешті не витримував, тоді відривав з куточка манюсінський шматочок паперової обгортки, щоб визирнув манюсінський шматочок шоколаду, а тоді відкушував звідти манюсіньку крихточку – аби тільки відчутти цей чудесний солодкий смак...»* [3]. З цих рядків ми можемо зробити висновок, що Чарлі не був розпещеною дитиною, і вмів цінувати навіть найменші прояви доброти та турботливості.

Найбільш важливим чинником формування особистості Чарлі є його родина, про яку він надзвичайно турбується. Він з любов'ю ставиться до батьків і старших родичів, завжди готовий допомогти їм та розділити те, що сам має. Коли було майже нічого їсти, Чарлі Бакет ніколи не брав харчі від інших членів родини. Навпаки, він намагався менше рухатись, аби не

витрачати задарма енергію, яка надходить з їжею. А вигравши Золотий квиток, Чарлі найперше подумав про родину, як їм стане краще жити. Отримавши в подарунок фабрику, першою думкою хлопчика була теж сім'я. Власне, і самі батьки та дідусі-бабусі дуже обожнювали Чарлі: *«Чарлі був їхньою єдиною в житті радістю і вони цілісінькими днями чекали його вечірніх відвідин»* [3].

Родина – це простір, де формується індивідуальність та особистість дитини. Навіть попри скрутне матеріальне становище, рідні намагались дати хлопчику все найкраще. Батько працював на декількох роботах, мати допомагала з навчанням, дідусь, який мав вже за дев'яносто років, ставав молодшим на 20 років, коли онук потребував його допомоги. Завдяки цій атмосфері в сім'ї з Чарлі виріс турботливий, щирий, добросердечний хлопець, який зрозумів, що найбільше багатство у світі – здорова та любляча родина.

Індивідуальність образу Чарлі Бакета розкривається на фоні інших дітей, які є повною протилежністю головному герою. Сам Роальд Дал подає їм таку характеристику: *«Август Глуп – жадібний хлопець...він був такий тілистий, ніби його надули велетенською помпою. Лице нагадувало потворну грудку тіста з маленькими смородинками очей, що зажерливо поглядали на світ...їсти – це його пристрасть. Це єдине, що його цікавить»* [3]. Абсолютна протилежність до худенького, вічно голодного Чарлі. Як вже зрозуміло з опису Августа Глупа, він був дуже ненажерливий. І покарання він отримав відповідне: упавши в річку з шоколаду, його затягнуло в трубу з тим самим шоколадом.

Верука Солт – ще одна героїня повісті-казки, розбещена і пихата дівчинка, яка звикла завжди отримувати все, що їй забажається: *«Моя Веручечка з кожним днем сумнішала й сумнішала і, коли я вертався додому, кричала на мене: «Де мій Золотий квиток! Я хочу Золотий квиток!» Вона годинами лежала на підлозі, хвицяла ногами й страшенно лементувала. Я не міг дивитись, як страждає моя дівчинка, тому поклявся не припиняти пошуків, допоки не здобуду те, що вона забажала»* [3]. Через образ Веруки Солт автор дає зрозуміти дітям, що не завжди в житті можна отримати те, чого

бажаєш, тому потрібно навчитись контролювати свої емоції. Письменник навмисне створює такі різкі контрастні образи, аби діти могли чітко усвідомити, де позитивні герої, а де негативні. Чарлі, для якого розкішшю було отримати подарунок раз на рік, є взірцем справжньої стриманості та навіть смиренності. За це потім доля нагородила його цілою фабрикою.

Віолетта Борегард – груба, невихована, нахабна дівчинка, яка цілий день жує жуйку: *«Вам, мабуть, цікаво буде знати, що я жую оцей шматочок жуйки уже три місяці. Тобто це новий рекорд. Я вже побила попередній рекорд моєї найкращої подружки Корнелії Принцметель...ця жуйка – мій найцінніший скарб...мені подобалось чіпляти липкі пожовані грудочки на ліфтові кнопки. Тоді до пальця того, хто заходить у ліфт після мене й натискав кнопку, приклеювалася моя стара жуйка»* [3]. В образі цієї героїні Роальд Дал змалював таку рису характеру, як марнославство. Навіть вигравши Золотий квиток, їй обов'язково треба розповісти про інші свої здобутки. Щоправда, єдине, чим вона може похизуватись, це жування жуйки. Порівнюючи Віолетту та Чарлі, можна назвати лише одну спільну ознаку – обоє вони були дітьми. Більше їх нічого не пов'язує.

Майк Тіві – невихований хлопчик, який впевнений в тому, що справжнє життя лише в телевізорі та іграх. Навіть прізвище в нього «TV»: *«...щасливого переможця, тобто Майка Тіві, уся ця ситуація, здається, страшено дратувала. – Ви що – подуріли? Не бачите, що я дивлюся телевізор? – сердито крикнув він. – Не заважайте!»* [3]. Майк Тіві втілював гнів. Його дратувало все. Можливо, якби він опинився на місці Чарлі, Майк у прямому сенсі «луснув» би від гніву. Саме цим образом автор демонструє дітям, що справжнє життя зі справжніми друзями є значно цікавіше вигаданого.

Під час порівняння характерів інших дітей глибше усвідомлюєш індивідуальність та моральну чистоту Чарлі. Він залишається собою в будь-яких ситуаціях, приймає життя таким, яким воно є. Це і робить його улюбленцем серед читачів. Чарлі Бакет символізує чистоту та чесність, які є основою для перемоги, і робить його гідним спадкоємцем містера Вонки.

Індивідуальність характеру Чарлі Бакета у творі «Чарлі і шоколадна фабрика» полягає не лише в його особливих обставинах життя, а й у його здатності залишатися вірним собі, своїм цінностям і родині. Роальд Дал підкреслює, що справжній скарб — не багатство чи матеріальні блага, а доброта, чесність і здатність бачити світло навіть у темні моменти. Він нагадує, що справжня нагорода приходить до тих, хто залишається добрим, навіть коли життя тяжке.

Висновки. Отже, одним із важливих аспектів дослідження образу персонажа є визначення його внутрішніх властивостей, «сприйняття літературних героїв як живих людей, що в свою чергу створює атмосферу міжособистісного спілкування, пізнання людини людиною, самопізнання, що значно посилює особистісний вплив мистецтва слова» [2].

Список використаної літератури

1. Бондаренко Ю. Характеристика літературних героїв за рисами внутрішнього світу. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/662/1> (дата звернення: 04.11.24).
2. Бондаренко Ю. Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі: теорія і практика. Посібник для студентів філологічного факультету. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/94/1/%.pdf> (дата звернення: 04.11.24).
3. Дал Р. Чарлі і шоколадна фабрика. Київ: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2023. С.239
4. Особливості аналізу художнього твору в українській літературі. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-analizu-hudozhnogo-tvoru-v-ukra-nskiy-literaturi-181413.html> (дата звернення: 05.11.24).
5. Стоянова Л. М. Характеристика внутрішнього світу літературного героя за допомогою поліграми. URL: <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-harakteristika-vnutrishnogo-svitu-literaturnogo-geroya-za-dopomogoyu-poligrami-194425.html> (дата звернення: 05.11.24).

6. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 312 с

Марія Ханас,

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича»

Науковий керівник:

спец. вищої категорії, викладач-методист Ірина Лагола

ОБРАЗИ ТВАРИН В МАЛІЙ ПРОЗІ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМПАТІЇ МОЛОДШИХ ЧИТАЧІВ

Постановка проблеми. Художні твори анімалістичного характеру займають важливе місце в розвитку дитячої літератури. Письменники, які у своїх творах зображують представників фауни, розкривають образи тварин як носіїв глибокого емоційного й духовного змісту. Зображуючи їх як окремих персонажів із виразними емоціями, думками та індивідуальними особливостями, автори розширюють уявлення малих читачів про складність і багатогранність світу природи, а також взаємовідносини людини і тварини.

Аналіз останніх досліджень. Природознавчій літературі значну увагу приділяли різні науковці. Зокрема, психологи Д. Ельконіна, О. Запорожець, С. Рубінштейн та інші досліджували сприймання молодшими читачами творів природничої тематики. Літературознавці М. Сюсько, Я. Шебештян, О. Карпенко, К. Долбіна, Г. Шотова– Ніколенко розкривали особливості анімалістичного твору та символіку образів-тварин.

Микола Вінграновський — відомий український письменник, поет і кінорежисер, творчість якого відзначається глибоким інтересом до природи та тваринного світу. Тварини у М. Вінграновського можуть мати людські імена, вони наділені людськими рисами характеру, події подаються через їх бачення та оцінювання. При цьому в творах М. Вінграновського багато витонченого гумору, вони досить жваві та легко сприймаються [1]. Ця авторська манера